

6. Potapenko V.Yu. Obzor eksperimental'nykh issledovaniy po sozdaniyu iskusstvennogo prichala v rayone AMTs Molodezhnaya / V.Yu.Potapenko, L.M.Savatyugin // Inform. byul. Ros. antarkt. eksped. – 1993. – № 117.
7. Romanov A.A. Sostoyanie i perspektivy dolgosrochnogo prognozirovaniya ledovykh usloviy v Yuzhnom okeane / A.A.Romanov, A.I.Korotkov // Syr'yevye resursy Yuzh. okeana i probl. ikh rats. isp.: Tez. dokl. III Vsesoyuz. soveshch. – M., 1990.
8. Ryzhakov L.Yu. Sezonnnye osobennosti dvizheniya baricheskikh obrazovaniy v yuzhnom polusharii pri tipovykh atmosferynykh makroprotsessakh / L.Yu.Ryzhakov, G.B.Savitskiy, G.E.Ryabkov // Tr. Sov. antarkt. eksped. – 1990. – № 87.
9. Troshichev O.A. Protsessy v polyarnoy shapke i magnitosfere pri severnom MMP / O.A.Troshichev // Tr. Arkt. i antarkt. NII, 1991. – T. 425.
10. Fedorova I.V. Vliyanie proshlykh i sovremennykh prirodnykh usloviy na ozera oazisa Bangera (Vostochnaya Antarktida) / I.V.Fedorova, S.R.Verkulich, I.N.Kuz'mina, V.N.Pomelov // Probl. Arktiki i Antarktiki. – 2002. – Vyp.73.
11. Shust K.V. Ryby i rybnye resursy Antarktiki / K.V.Shust. – M.: Izd-vo VNIRO, 1998.

Chernyaev O. Types observations and studies were performed on the antarctic station after the collapse of the USSR.

The article highlights the key types of studies and observations that were made on the antarctic stations of the former Soviet Union.

Since the problem of climate change Antarctic remained one of the key studies in the sixth continent in the period under actively monitored environment of Antarctica and included the following observations of the atmosphere:

ozonosphere monitoring (observatory Pacific);

monitoring of small gas components (Pacific Observatory);

upper-air temperature and wind sensing (Novolazarevskaya and Mirny stations);

Standard ground meteorological observations and aktynometrychni (Novolazarevskaya and Mirny stations);

monitoring of atmospheric circulation in the south polar atmosphere (stations Mirny and Novolazarevskaya).

Also performed in the study period were made in the field of environmental monitoring in Antarctica:

ozonosphere monitoring, integrated and spectral transparency of the atmosphere in Mirny Observatory;

upper-air temperature and wind sensing observatory Mirny and Novolazarevskaya stations;

Standard ground meteorological observations and aktynometrychni observatory Mirny, Novolazarevskaya stations, East, Bellingshausen in national and international networks;

monitoring atmospheric circulation south polar region using information from satellites (Mirny, Novolazarevskaya), as well as with the operational information aerosinopticheskoy Hydrometeocentre Southern Hemisphere (Pacific Observatory).

Keywords: *Antarctica, study lake "East".*

Одержано 9.03.2017

УДК 656.8:004 (091) «197/198»

Андрій Говоровський
(Київ)

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ІНДУСТРІЇ ПОШТОВИХ ПОСЛУГ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розглядаються основні етапи розвитку поштової справи в Україні через призму основних інформаційних подій, завдяки яким відбулись значні зміни в суспільстві. Характеризуються історичні етапи суспільного розвитку, інформаційних революцій, пов'язаних з кардинальними змінами у сфері виробництва, обробки та обігу інформації, що призвели до радикальних перетворень в світі. Розкриваються основні етапи створення та принципи функціонування Всесвітнього поштового союзу. Розглядаються основні кроки, які зробила Україна для приєднання до цього союзу.

Ключові слова: історія розвитку пошти, Всесвітній поштовий союз, інформаційна революція, поштова асоціація.

У ХХІ ст., з загостренням історичних процесів суспільної трансформації, людство зіткнулося з необхідністю все частіше узгоджувати та вирішувати різноманітні всеохоплюючі і найпотужніші процеси глобалізації, які безпосередньо визначають та впливають на всі сторони життя суспільства і окремої людини. Нові умови вимагають від людей високого освітнього та професійного рівня, як необхідної умови адаптації до нових ситуацій. Професійність, стійка психіка, рівень освіти і загальної культури стає обов'язковою умовою для соціальної адаптації та трансформації суспільства, сприйняття всеохоплюючих наслідків науково-технічного прогресу, дають можливість адекватно реагувати на них, створюють передумови для самореалізації особистості та підвищення продуктивності суспільного виробництва.

Цілком зрозуміле прагнення людства до єдності, що руйнує та усуває реальні та віртуальні кордони, існуючі в різних галузях суспільної діяльності, наукових знань, виробництві. Глобалізація підсилює транснаціональні взаємодії, розширює масштаби комунікації від економіки і управління до стереотипів індивідуальної поведінки, але, водночас, настільки ж потужно впливає на особливості (культурні, економічні, індивідуальні) окремих культур, часто пригнічуючи і розчиняючи їх в новоутвореній суперкультурі. У більшості людей, занурених в цей цивілізаційний потік, сприйняття змін, що відбуваються, і їх наслідки, які підвищують життєвий рівень, стають підставою для формування і абсолютизування глобалізаційних процесів, тільки як позитивних.

Проте, необхідно розуміти відносність будь-якого розвитку, який містить у собі протилежні тенденції, що забезпечують механізми перебігу цього процесу. Якщо один бік глобалізації характеризують інтеграційні процеси, які слід сприймати безумовно позитивно, то зворотним наслідком не рідко бувають процеси дезінтеграції, у тому числі «національної».

Унаслідок інтеграційні процеси, що супроводжують глобалізацію, можуть реалізовуватися не як синтез позитивних компонентів, пов'язаний із збагаченням системи, підвищуючи її стійкість, а навпаки, як спрощення і придушення окремих елементів, аж до їх повного руйнування. Внутрішня агресивність даного типу інтеграційних процесів являє собою загрозу для всього людства.

В історії суспільного розвитку можна виділити кілька інформаційних революцій, пов'язаних з кардинальними змінами у сфері виробництва, обробки та обігу інформації, що призвели до радикальних перетворень суспільних відносин і обумовили появу, уособлення та подальший розвиток поштової справи. Використання найпростіших повідомлень (голосів, звукових сигналів, вогню та диму) в доісторичну епоху змінилося організацією спеціалізованого поштового сполучення за допомогою виділених людей та засобів.

Історична справедливість вимагає, проводячи ретроспективне дослідження, відокремити та зробити посилення на декілька визначних здобутків в інформаційно-комунікаційній сфері, завдяки яким відбувались революційні зміни в суспільному устрої, економічному та культурному розвитку. У розвитку цивілізації сталося кілька інформаційних революцій-перетворень громадських відносин через кардинальних змін - у сфері обробки інформації. Наслідком таких перетворень було придбання суспільством нової якості.

Визначальною історичною подією для розвитку людства стала перша інформаційна революція, пов'язана з появою писемності, яка уможливила передачу інформації, знань від покоління до покоління через її фіксацію в знаках та зруйнувала монополію вузького кола людей на знання.

У стародавні часи людська пам'ять була єдиним засобом збереження та передачі суспільного досвіду, інформації про події та людей. Історія знає так звані безписемні цивілізації, де величезна кількість необхідних відомостей просто завчалась напам'ять жерцями, законодавцями, вчителями, а на далекі відстані посилались «живі листи» – гінці.

Виникненню писемності передували засоби, які слугували запам'ятовуванню усних повідомлень. До таких відносять предметне, вузликове та піктографічне письмо.

Перша революція призвела до гігантського якісного і кількісного стрибка, суспільство відчувало невідворотну потребу у накопиченні, обміні та розповсюдженні набутих знань.

Друга інформаційна революція припала на середину XVI ст., вона пов'язана з виникненням книгодрукування, яке радикально змінило індустріальне суспільство, культуру, організацію діяльності. Ця визначна подія дозволила інформації відірватись від свого носія та поширюватися, стати загальнодоступною. Саме в цей момент з'явився процес передачі інформації у письмовому вигляді, що поклало початок виникнення поштового зв'язку.

Третя – припала на кінець XIX ст. та зумовлена винаходом електрики, завдяки чому з'явилися телеграф, телефон, радіо, що дозволило передавати і накопичувати інформацію в будь-якому обсязі.

Четверта – відбулась у 70-і рр. XX ст. та пов'язана з винаходом мікропроцесорної технології і появою персонального комп'ютера. На мікропроцесорах та інтегральних схемах створюються комп'ютери, комп'ютерні мережі, системи передачі даних – інформаційні комунікації.

Остання інформаційна революція висунула на перший план нову галузь – інформаційну індустрію, пов'язану з виникненням новітніх інформаційних технологій, інших технічних засобів, методів та технологій для формування нових знань. З розвитком Інтернету деякі аналітики прогнозували швидку стагнацію ринку поштових послуг, проте цього не сталося. Більше того, низка державних поштових компаній дотуються, їх планується приватизувати.

У багатьох країнах (зокрема Німеччині, Великобританії, США й інших) з'явився новий спосіб оплати пересилання простої кореспонденції – через Інтернет. Користувач оплачує послуги пошти на спеціальному порталі, після чого отримує спеціальний штрих-код, який може роздрукувати на домашньому принтері і наклеїти на конверт. У Великобританії такий спосіб оплати називається SmartStamp.

Поштові реформи в окремих країнах і в міжнародному масштабі призвели до організації загальнодоступних і розвинених поштових систем, укладання міждержавних поштових конвенцій і створення Всесвітнього поштового союзу. Нарешті, міжнародні поштові зносини отримали міцний ґрунт і гарантію в організації Всесвітнього поштового союзу, що охопила всі культурні країни.

Перша спроба встановити деякі загальні принципи, які б регулювали міжнародну поштову службу, відбулась на міжнародній конференції в Парижі в 1863 р. До того часу міжнародний поштовий обмін регулювався безліччю двосторонніх договорів. Через 11 років, 9 жовтня 1874 р. на першому Міжнародному Поштовому Конгресі представники 22 країн підписали Бернську угоду, створивши Загальний Поштовий Союз (GeneralPostalUnion). Тепер 9 жовтня весь світ святкує Міжнародний Поштовий День.

Членство в Союзі зростало так швидко, що у 1878 р. назву «Загальний Поштовий Союз» було змінено на «Всесвітній Поштовий Союз (UniversalPostalUnion)». Бернській угоді 1874 р. вдалося об'єднати плутанину поштових служб та договорів в єдину поштову територію для взаємного обміну поштою. Вона також встановила єдиний поштовий тариф замість 1200 різних тарифів, що існували між 22 країнами, які зустрілись у Берні. Бар'єри та кордони, що заважали до того часу вільному міжнародному обміну поштою та його зростанню, було нарешті скасовано.

Одним із засновників Всесвітнього поштового союзу був Генріх фон Стефан, який зробив у XIX ст. значний внесок у розвиток німецької та міжнародної пошти.

Всесвітній Поштовий Союз (ВПС) є спеціалізованою установою ООН, яка має штаб-квартиру у Берні (Швейцарія). Членом організації є 192 країни світу. Одною з останніх до нього вступила Чорногорія – липень 2006 р. Україна повноправний член цієї організації з 13 травня 1947 р.

Згідно з результатами незалежної перевірки якості поштових послуг, здійснюваної Всесвітнім поштовим союзом (ВПС), українська пошта знаходиться серед лідерів. Про це на прес-конференції в Києві (04.09.2006 р.) заявив генеральний директор ВПС Едуард Даян: «Ми проводимо незалежну перевірку якості, ми публікуємо результати і ми видаємо сертифікати щодо отриманих результатів. І нещодавно ми провели таку сертифікацію української пошти, яка виявилася однією з найефективніших пошт в світі».

На сьогоднішній день Україна визнається одним з найбільш активних учасників співробітництва з ВПС у фінансовому напрямку. Зокрема, відзначено активну її роль у процесі

створення електронної мережі грошових переказів по всьому світу. Що стосується інших напрямків співробітництва, то Е.Даян повідомив: «Ми розробили соціальну програму, яка допоможе країнам, що розвиваються підвищувати якість і розвивати їх поштові послуги. І Україна є однією з основних країн, на які спрямована ця програма».

Метою діяльності ВПС є організація та поліпшення поштової служби в усьому світі та забезпечення міжнародного співробітництва в цій сфері. Головними принципами діяльності є такі:

- Формування єдиної поштової території.
- Уніфікація поштових тарифів та одиниць ваги.
- Забезпечення свободи транзиту.
- Врегулювання суперечок шляхом арбітражу.
- Встановлення центральної установи, Міжнародного Бюро, утримання якої фінансується всіма країнами-членами.
- Періодичні збори Конгресу.
- Сприяння розвитку міжнародних поштових послуг та постова технічна допомога країнам-членам ВПС.

На сьогоднішній день створення Всесвітнього поштового союзу стало для світової спільноти яскравим прикладом, як можна вирішувати проблеми глобального масштабу, долати бар'єри і кордони для вільного міжнародного обміну поштою.

З метою розвитку зв'язків між народами шляхом ефективного функціонування поштових служб і сприяння досягненню високих цілей міжнародного співробітництва в культурній, соціальній та економічній сферах між повноважними представниками урядів договірних країн було укладено Статут, який окреслив основні завдання Союзу і стимулювання сталого розвитку ефективних і доступних всесвітніх поштових служб для сприяння зв'язку між жителями всього світу шляхом:

- гарантування вільного обігу поштових відправлень на єдиній поштової території, яку утворюють взаємопов'язані мережі;
- сприяння прийняттю справедливих загальних стандартів і використання технологій;
- забезпечення співробітництва та взаємодії між зацікавленими сторонами;
- сприяння ефективному технічному співробітництву;
- забезпечення задоволення мінливих потреб клієнтів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені в Законі, застосовуються правила міжнародного договору, то на території України діяльність у сфері надання послуг поштового зв'язку спеціального призначення (фельд'єгерського і спеціального зв'язку) провадиться відповідно до законодавства України.

До 2 лютого 1994 р. зв'язок розглядався як єдина, цілісна галузь економіки держави. Управління зв'язком здійснювало Міністерство зв'язку України. Галузь у своїй роботі керувалася Законом України «Про зв'язок». 02.02.1994 р. була прийнята постанова Кабінету Міністрів України про розподіл галузі на електрозв'язок і поштовий зв'язок. У жовтні 2001 р. набрав чинності, прийнятий Верховною Радою України, Закон України «Про поштовий зв'язок». Цей Закон визначає правові, соціально-економічні та організаційні основи діяльності у сфері надання послуг поштового зв'язку, а також регулює відносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, операторами поштового зв'язку і користувачами їх послуг.

Отже, історично пошта виникла з метою пересилки між певними місцевостями і за встановленою такою листів, творів друку, товарних зразків, посилок, грошових сум, а в деяких державах – і для перевезення пасажирів на конях (там, де не було залізниць).

І хоча інформаційна революція і, як наслідок, формування інформаційного суспільства, суспільства знань кардинально змінили не лише світову і національну економіку, а й життя людей та спосіб облаштування сучасного світу, слід зауважити що наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. поштовий зв'язок був і є наймасовішим і найдешевшим видом зв'язку. Незважаючи на створення і швидкий розвиток автоматизованих систем ефективного зв'язку, космічного та електронного зв'язку, поштовий зв'язок зберіг свою вагомість.

Сьогодні Україна є рівноправним учасником міжнародних інформаційних зв'язків. Останні події свідчать про те, що створюється загальнодержавна система регулюючих механізмів

поштового зв'язку в умовах лібералізації ринку, що ще більше сприятиме інтеграції України у світовий поштовий простір. І у конкурентній боротьбі переважатимуть ті оператори поштового зв'язку, які будуть дивитися на себе не як на компанії, що надають виключно поштові послуги, а як на учасників ринку доставки інформації і надання послуг споживачам. Слід пам'ятати, що вільний ринок не гарантує надання універсальних поштових послуг, але за будь-яких умов, що складаються на ринку, надання якісних послуг є ключовим завданням.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз В.М. Регламент поштового зв'язку / В.М.Мороз, Л.О.Козловська //Навчальне видання /Українське державне поштове підприємство «Укрпошта». – К., 2014. – С.264.
2. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление / А. И.Уткин. – М.: Логос, 2002. – С.90.
3. Всесвітній поштовий союз; Статут, Міжнародний документ від 10.07.1964 //Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_101
4. ЛІГАБізнесІнформ українская Сеть деловой информации. Всемирный почтовый союз оценил высокое качество украинской почты //-04.09.2006 15:56 //Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://news.liga.net/news/economics/291409-vsemirnyy-pochtovyj-soyuz-otsenil-vysokoe-kachestvo-ukrainskoy-pochty.htm>

REFERENCES

1. Moroz V.M. Reglament poshtovogo zv'yazku / V.M.Moroz, L.O.Kozlovska //Navchalne vydannya /Ukrayinske derzhavne poshtove pidpr'yemstvo «Ukrposhta». – K., 2014. – S.264.
2. Utkin A. I. Globalizatsiya: protsess i osmyslenie / A. I.Utkin. – M.: Logos, 2002. – S.90.
3. Vsesvitnij poshtovij soyuz; Statut, Mizhnarodnyj dokument vid 10.07.1964 //Elektronnyj resurs. – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_101.
4. LIGABiznesInform ukrainskaya Set delovoy informatsii. Vsemirnyy pochtovyj soyuz otsenil vysokoe kachestvo ukrainskoy pochty //-04.09.2006 15:56 //Elektronnyj resurs. – Rezhim dostupu: <http://news.liga.net/news/economics/291409-vsemirnyy-pochtovyj-soyuz-otsenil-vysokoe-kachestvo-ukrainskoy-pochty.htm>

Govorovskyi A. Historical aspects of information-communication industry development of postal services in post-industrial society.

The article described the main stages of the postal business in Ukraine through the prism of the main information events that make a significant change in society. Characterized historical stages of social development, information revolution associated with dramatic changes in the production, processing and circulation of information that led to radical changes in the world. Also in the article described the basic steps of creating and principles of the Universal Postal Union. Autor considers the basic steps that Ukraine has made towards accession to the Universal Postal Union.

Keywords: history of mail, the Universal Postal Union, the information revolution, postal Association.

Одержано 12.04.2017